ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 27ης Σεπτεμβρίου 1988 *

Στην υπόθεση 313/86,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση της commission de première instance de sécurite sociale des Alpes-Maritimes [πρωτοβάθμιας επιτροπής κοινωνικών ασφαλίσεων του διοικητικού διαμερίσματος Alpes-Maritimes] προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού μεταξύ

O. Lenoir

και

Caisse d'allocations familiales des Alpes-Maritimes [ταμείου οικογενειακών παροχών του διοικητικού διαμερίσματος Alpes-Maritimes],

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και βελτιώθηκε με τον κανονισμό 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, (ΕΕ L 230, σ. 6, παράρτημα I),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, O. Due, J. C. Moitinho de Almeida και G. C. Rodríguez Iglesias, προέδρους τμήματος, T. Koopmans, U. Everling, Y. Galmot, K. N. Κακούρη και T. F. O'Higgins, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Sir Gordon Slynn
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοικήσεως

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Guillaume, αναπληρούμενο από τον C. Chavance, και τους E. Belliard κατά την έγγραφη διαδικασία και C. Chavance κατά τις συνεδριάσεις της 13ης Ιανουαρίου και 25ης Μαΐου 1988,

— η ιταλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον P. G. Ferri, avvocato dello stato, κατά την έγγραφη διαδικασία και τις συνεδριάσεις της 13ης Ιανουαρίου και 25ης Μαΐου 1988,

— η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τον Seidel, πληρεξούσιο της εν λόγω κυβερνήσεως για τις ενώπιον του Δικαστηρίου δίκες, με ειδική εντολή να απαντήσει στην ερώτηση του Δικαστηρίου κατόπιν της επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον J. Griesmar, κατά την έγγραφη διαδικασία και τις συνεδριάσεις της 13ης Ιανουαρίου και 25ης Μαΐου 1988,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 13ης Ιανουαρίου 1988,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988,

έχοντας υπόψη τη συμπληρωματική έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας στις 25 Μαΐου 1988,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις νέες προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 28ης Ιουνίου 1988,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1986, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Δεκεμβρίου 1986, το tribunal des affaires de sécurité sociale des Alpes-Maritimes υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και βελτιώθηκε με τον κανονισμό 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, (ΕΕ L 230, σ. 6, παράρτημα I).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του O. Lenoir, προσφεύγοντος στην κύρια δίκη, και του caisse d' allocations familiales des Alpes-Maritimes, καθού στην κύρια δίκη (εφεξής: το « CAF »), λόγω της από 10 Νοεμβρίου 1984 αποφάσεως του τελευταίου να αναστείλει του λοιπού την καταβολή στον Lenoir του « σχολικού επιδόματος » και του « επιδόματος υπέρ του μη εργαζομένου συζύγου » και να ζητήσει την απόδοση των ποσών τα οποία του είχε καταβάλει αχρεωστήτως ως επιδόματα από τον Ιούνιο του 1983, αφότου δηλαδή ο Lenoir μετέφερε την κατοικία του στο Ηνωμένο Βασίλειο.

3 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής και το φάκελο της υποθέσεως, ο Lenoir, γαλλικής ιθαγενείας, δικαιούται, βάσει της γαλλικής νομοθεσίας, συντάξεως γήρατος, ενώ πληροί και τις προϋποθέσεις χορηγήσεως στη Γαλλία του « σχολικού επιδόματος » καθώς και του επιδόματος « υπέρ του μη εργαζόμενου συζύγου ». Από την 1η Ιανουαρίου 1978, το τελευταίο επίδομα δεν υφίσταται πλέον αυτοτελώς, αλλ' έχει ενσωματωθεί, μαζί με άλλες παροχές, στο επίδομα « οικογενειακού συμπληρώματος »· πάντως, εξακολουθεί να καταβάλλεται στους παλαιούς δικαιούχους ως κεκτημένο δικαίωμα.

4 Τον Ιούνιο του 1983, ο Lenoir μετέφερε την κατοικία του από τη Γαλλία στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μέχρι το 1984 εξακολουθούσε να λαμβάνει το « σχολικό επίδομα » και το « επίδομα υπέρ του μη εργαζομένου συζύγου ». Με την προαναφερθείσα απόφαση του CAF της 10ής Νοεμβρίου 1984 ανεστάλη η καταβολή των εν λόγω επιδομάτων με το σκεπτικό ότι, λόγω της αναχωρήσεώς του από τη Γαλλία, τα δικαιώματά του για

οικογενειακές παροχές περιορίζονταν εφεξής μόνο στα καθαυτό « οικογενειακά επιδόματα » και δεν περιελάμβαναν το « σχολικό » επίδομα ούτε το επίδομα « υπέρ του μη εργαζομένου συζύγου », τα οποία, σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, η εφαρμογή της οποίας στην προκειμένη περίπτωση δεν αμφισβητείται, καταβάλλονται μόνο στους δικαιούχους συντάξεως γήρατος που κατοικούν με τα μέλη των οικογενειών τους στο έδαφος της Γαλλικής Δημοκρατίας.

5 Ύστερα από αίτηση θεραπείας του Lenoir, η commission de recours gracieux του CAF επικύρωσε την επίδικη απόφαση με το σκεπτικό ότι η καταβολή των επιδομάτων αυτών σε πρόσωπα που δεν κατοικούν στο γαλλικό έδαφος αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71. Η commission de recours gracieux ακολούθησε εν προκειμένω την ερμηνεία που υπάρχει σε διοικητικό έγγραφο εσωτερικής χρήσεως (οδηγό παροχών), κατά το οποίο το άρθρο 77, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού αφορά μόνο τα καθαυτό « οικογενειακά επιδόματα » και όχι τις λοιπές « οικογενειακές παροχές ».

6 Κατά της εν λόγω αποφάσεως ο Lenoir άσκησε στις 28 Ιουνίου 1985 προσφυγή ενώπιον του tribunal des affaires de sécurité sociale des Alpes-Maritimes, το οποίο, εκτιμώντας ότι η διαφορά έθετε ζήτημα ερμηνείας του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

« Έχει το άρθρο 77 του κανονισμού ΕΟΚ 1408/71, της 14ης Ιουνίου 1971, την έννοια ότι επιφυλάσσει υπέρ του δικαιούχου οικογενειακών παροχών, υπηκόου κράτους μέλους της Κοινότητας και κατοίκου άλλου κράτους μέλους, μόνο το δικαίωμα να εισπράττει τα καταβαλλόμενα από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους καταγωγής " οικογενειακά επιδόματα ", εξαιρουμένων των λοιπών οικογενειακών παροχών και ιδίως του σχολικού επιδόματος καθώς και του επιδόματος οικογενειακού συμπληρώματος; »

7 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, οι συναφείς κοινοτικές και εθνικές διατάξεις, η διαδικασία και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

8 Το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν ο όρος « οικογενειακές παροχές » του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71, όπως διατυπώνεται στο παράρτημα I του κανονισμού 2001/83 (εφεξής: ο « κανονισμός 1408/71 »), έχει την έννοια ότι καλύπτει αποκλειστικά τα καθαυτό « οικογενειακά επιδόματα » ή ότι περιλαμβάνει και άλλες οικογενειακές παροχές, όπως τα « σχολικά επιδόματα » και το επίδομα « υπέρ του μη εργαζομένου συζύγου » που προβλέπει η γαλλική νομοθεσία.

9 Για να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, πρέπει να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 1, περίπτωση κα), του κανονισμού 1408/71, ως « οικογενειακή παροχή » νοείται « κάθε παροχή εις είδος ή εις χρήμα προορισμένη να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη », ενώ ως « οικογενειακό επίδομα » νοείται « η περιοδική παροχή εις χρήμα που χορηγείται αποκλειστικά ανάλογα με τον αριθμό και, ενδεχομένως, την ηλικία των μελών της οικογένειας ».

10 Πάντως, το άρθρο 77, παράγραφος 1, του προαναφερθέντος κανονισμού ορίζει ότι με τον όρο « παροχές », κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου, νοούνται « τα οικογενειακά επιδόματα που προβλέπονται για τους δικαιούχους συντάξεως ... ». Στο πλαίσιο του άρθρου αυτού δίδεται επίσης ο ορισμός των « παροχών », ο οποίος αντιστοιχεί στον ορισμό των « οικογενειακών επιδομάτων » του άρθρου 1, περίπτωση κα), υπό ii), του ιδίου κανονισμού, όπου ορίζονται τα οικογενειακά επιδόματα με αποκλειστικό κριτήριο τον αριθμό και, ενδεχομένως, την ηλικία των μελών της οικογενείας.

11 Επομένως, στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71, όπως διατυπώνεται στο παράρτημα I του κανονισμού 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, έχουν την έννοια ότι ο δικαιούχος οικογενειακών παροχών, υπήκοος κράτους μέλους και κάτοικος άλλου κράτους μέλους, δικαιούται να ζητήσει από τους κοινωνικοασφαλιστικούς οργανισμούς της χώρας καταγωγής του μόνον την καταβολή των « οικογενειακών επιδομάτων », αποκλειομένων άλλων οικογενειακών παροχών, όπως το « σχολικό επίδομα » και το επίδομα « υπέρ του μη εργαζομένου συζύγου » που προβλέπει η γαλλική νομοθεσία.

12 Η ερμηνεία αυτή οδηγεί, κατά την άποψη της κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας, στην αμφισβήτηση του κύρους του εν λόγω άρθρου. Πράγματι, ερμηνευόμενο υπ' αυτήν την έννοια, αντίκειται στα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ, λόγω των δια-

κρίσεων που συνεπάγεται μεταξύ των δικαιούχων συντάξεως, οι οποίοι, μετά τη συνταξιοδότησή τους, εγκαθίστανται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και για το λόγο αυτόν χάνουν πλέον τη δυνατότητα να εισπράττουν τις οικογενειακές παροχές που δεν εμπίπτουν στα καθαυτό οικογενειακά επιδόματα, παρόλον ότι η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στην παράγραφο 2, περίπτωση α), του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71.

13 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Πράγματι, όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1986 (στην υπόθεση 41/84, Pinna, Συλλογή 1986, σ. 1), το άρθρο 51 της Συνθήκης προβλέπει συντονισμό και όχι εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών. Επομένως, το άρθρο 51 δεν εξαλείφει τις διαφορές που υφίστανται μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών, κατά συνέπεια δε ούτε τις διαφορές που άπτονται των δικαιωμάτων των εργαζόμενων σ' αυτά προσώπων. Έτσι, το άρθρο 51 της Συνθήκης δεν θίγει τις διαφορές ουσίας και διαδικασίας μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών και, συνακόλουθα, ούτε τις διαφορές ως προς τα δικαιώματα των εργαζόμενων σ' αυτά προσώπων.

14 Γεγονός είναι ότι το Δικαστήριο διευκρίνισε με την ανωτέρω απόφαση ότι η κοινοτική ρύθμιση σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως δεν πρέπει να προσθέτει διαφορές στις ήδη υφιστάμενες λόγω της ελλείψεως εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών και ότι ο κανόνας της ίσης μεταχειρίσεως απαγορεύει όχι μόνο τις εμφανείς δυσμενείς διακρίσεις, οι οποίες βασίζονται στην ιθαγένεια, αλλά και όλες τις συγκαλυμμένες μορφές διακρίσεων, οι οποίες, με την εφαρμογή άλλων κριτηρίων διακρίσεως, καταλήγουν στην πράξη στο αυτό αποτέλεσμα.

15 Πάντως, όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο με την απόφαση της 28ης Ιουνίου 1978 (στην υπόθεση 1/78, Kenny, Rec. 1978, σ. 1489), τα άρθρα 7 και 48 της Συνθήκης δεν αφορούν τις περιπτώσεις διαφορετικής μεταχειρίσεως που μπορεί να ανακύψουν μεταξύ των κρατών μελών λόγω αποκλίσεως των νομοθεσιών μεταξύ τους, εφόσον οι νομοθεσίες αυτές ισχύουν για όλα τα πρόσωπα τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους, σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια και ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.

16 Πρέπει να αναγνωριστεί ότι η επίδικη διάταξη του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71 αποτελεί κανόνα γενικής εφαρμογής, ισχύοντα αδιακρίτως για όλους τους υπηκόους των κρατών μελών και ότι στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια αφορώντα τη φύση

και τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των συναφών παροχών. Πράγματι, καίτοι η νομοθεσία του αρμόδιου για τη χορήγηση συντάξεως κράτους μέλους αναγνωρίζει περιοδικές παροχές σε χρήμα προς την οικογένεια του δικαιούχου με γνώμονα αποκλειστικά τον αριθμό και, ενδεχομένως, την ηλικία των μελών της οικογένειας, η χορήγησή τους εξακολουθεί να προβλέπεται ανεξάρτητα από την κατοικία του δικαιούχου και της οικογενείας του. Αντίθετα, διαφορετικής φύσεως παροχές ή παροχές εξαρτώμενες από άλλες προϋποθέσεις, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στην υπό κρίση περίπτωση, όπου πρόκειται για παροχή προοριζόμενη να καλύψει συγκεκριμένα έξοδα των τέκνων λόγω ενάρξεως του σχολικού έτους, συνδέονται κατά κανόνα στενά με το κοινωνικό περιβάλλον και, συνακόλουθα, με την κατοικία των ενδιαφερομένων.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η επίμαχη διάταξη προσθέτει διαφορές πέραν εκείνων που απορρέουν ήδη από την έλλειψη εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών ούτε ότι εισάγει κριτήρια διακρίσεως, τα οποία στην πράξη καταλήγουν σε δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγενείας.

18 Απ' όσα προεκτέθηκαν προκύπτει ότι το άρθρο 77, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1408/71, όπως έχει στο παράρτημα I του κανονισμού 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντίκειται στα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Επί των δικαστικών εξόδων

19 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η γαλλική, η ιταλική και η γερμανική κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κυρίας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το tribunal des affaires de sécurité sociale des Alpes-Maritimes, με απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1986, αποφαίνεται:

Οι διατάξεις του άρθρου 77 του κανονισμού 1408/71, όπως διατυπώνεται στο παράρτημα I του κανονισμού 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, έχουν την έννοια ότι ο δικαιούχος των οικογενειακών παροχών, υπήκοος κράτους μέλους και κάτοικος άλλου κράτους μέλους, δικαιούται να ζητήσει από τους κοινωνικοασφαλιστικούς οργανισμούς της χώρας καταγωγής του μόνον την καταβολή των « οικογενειακών επιδομάτων », αποκλειομένων άλλων οικογενειακών παροχών, όπως το « σχολικό επίδομα » και το επίδομα « υπέρ του μη εργαζομένου συζύγου » που προβλέπει η γαλλική νομοθεσία.

Mackenzie Stuart Due Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Koopmans Everling Galmot Κακούρης O'Higgins

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Σεπτεμβρίου 1988.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart